

Fond giver 2,6 mio. kr. til 'sikkert flow' på sygehuse

Direktør Beth Lilja, Dansk Selskab for Patientsikkerhed, har modtaget 2,6 mio. kr. fra TrygFonden til projektet 'Sikkert Flow', som skal sikre, at den rigtige patient er i den rigtige seng på det rigtige tidspunkt. En ikke ubetydelig del af patienterne i de fælles akutmodtagelser oplever i dag ventetider på diagnostik, behandling og pleje. Målet er derfor at ændre på de vante arbejdsgange med fokus på at styre patientflowet, så patienterne oplever hurtig diagnosticering og behandling.

Aarhus Universitet udforsker grønlandernes skrantende sundhed

For at finde forklaringer på, hvorfor grønlandernes sundhed skranter, sætter et nyt Center for Arktisk Sundhed ved Aarhus Universitet projekter i gang i Grønland. Centeret undersøger, hvordan miljø, genetik og livsstil spiller ind på udviklingen af kræft og andre sygdomme hos inuitbefolkningen.

CENTERLEDEREN. Professor Eva Cecilie Bonefeld-Jørgensen ser frem til et studie, som skal følge 1.000 gravide grønlandske kvinder og deres børn.

Vi kan kun forstå, hvorfor mennesker udvikler bestemte sygdomme, hvis vi ser på hele livsforløbet
Eva Cecilie Bonefeld-Jørgensen, professor og centerleder

for sygdommen.«

Eva Cecilie Bonefeld-Jørgensen forsker i sammenhængen mellem perfluorstoffer og brystkræft. Perfluorstoffer får fedt og snavs til at prelle af og bliver brugt bl.a. i madindpakning, pander, sko, tekstiler, regntøj og gummistøvler. Studiet viser, at kvinder med brystkræft i Grønland har ca. dobbelt så meget af perfluorstoffer i blodet som raske kvinder.

»Grønlanderne bruger i dag samme typer tøj, tekstiler og redskaber som resten af Vesten, og det afspejles også ved ophobning af perfluorstoffer i blodet. Kvinderne i byerne har et højere niveau af stoffet i blodet end kvinderne i bygderne, og niveauet i de større byer er cirka det samme som målt hos danske kvinder. I øjeblikket sammenligner vi ophobning af perfluorstoffer og risiko for brystkræft hos danske kvinder.«

Fra fisk til fastfood

At flere grønlandere bliver overvægtige, lider af diabetes og får lungekræft, skyldes bl.a. den nye livsstil, som befolkningen har taget til sig.

»Før boede befolkningen i små bygder og havde et aktivt liv med fangst af f.eks. fisk, sæler, hvaler og isbjørne. I dag bor 85 pct. i de større byer. Som danskerne spiser de mere fastfood, ryger og drikker og bevæger sig mindre. Ved at skifte fra traditionel kost til moderne vestlig-

FAKTA

Andel af kvinder med brystkræft

- ▶ Grønland: ca. 46,4 per 100.000 kvinder (2008).
- ▶ Danmark: ca. 100 per 100.000 kvinder (2010).
- ▶ USA: 124 per 100.000 kvinder (2001-2008).

Kilde: Center for Arktisk Sundhed

- ▶ Antal indbyggere i Grønland: 56.483

Kilde: Grønlands Statistik 1. juli 2013

FAKTA

Grønlandere dør ti år tidligere end danskere Den gennemsnitlige levealder

- ▶ Grønlandske kvinder: 73 år
- ▶ Danske kvinder: 82 år

- ▶ Grønlandske mænd: 68 år
- ▶ Danske mænd: 78 år

Kilde: Danmarks Statistik: Statistisk Årbog 2013

FAKTA

Det nye center

Center for Arktisk Sundhed er en del af det nye tværgående Arctic Research Centre, som foreløbig skal være i drift fra 2012-2016 og inkluderer fire fakulteter ved Aarhus Universitet. Centerleder for Arktisk Sundhed, Eva Cecilie Bonefeld-Jørgensen, er koordinator og repræsentant for det sundhedsvidenskabelige felt. Center for Arktisk Sundhed er medlem af en række cirkumpolare programmer.

I 2013-14 sætter centeret ph.d.-studier i gang med fokus på bl.a.:

- ▶ Påvirkning af livsstil og miljø på udvikling og sundhed hos fostre og børn
- ▶ Risikofaktorer for udvikling af brystkræft
- ▶ Diabetes og tandsundhed
- ▶ Inuiters traditionelle kost
- ▶ D-vitamin
- ▶ Miljøgifte vs. inflammation

præget mad er de mindre udsat for miljøgifte som PCB og tungmetaller, men de får mindre mængder af sunde fiskeolier og visse antioxidanter.«

Kost- og livsstilsændringer mistænkes også for at medvirke til et forringet immunforsvar. Forskere på Aarhus Universitet vil derfor undersøge, hvordan ændringer i grønlandernes kost påvirker bakterieflora i tarmen, og hvilke konsekvenser det har for immunforsvaret.

I fremtiden vil Eva Cecilie Bone-

feld-Jørgensen gerne sætte mere forskning i gang på tværs af lande med inuitbefolkninger.

»Inuitbefolkningerne i polarlande lever generelt under samme forhold og går igennem samme udvikling. Vi når længere, hvis vi samarbejder i stedet for at nørkle med projekter i hvert vores hjørne,« siger hun. ■

MERE OM SYGE ÆLDRE I GRØNLAND: ÆLDRE-TEMA SIDE 10

Det årlige DUAG Symposium finder sted fredag den 8. november 2013 på Holckenhavn Slot ved Nyborg fra kl. 10.00 til kl. 17.00

Danish University Antidepressant Group (DUAG) har udviklet programmet i samarbejde med Kaj Sparle Christensen, Forskningsenheden for Almen Praksis ved Århus Universitet.

De to hovedtalere er:

- Professor of Primary Care in Mental Health Andre Tylee, Kings College London: "The improving access to psychological therapies programme and long term conditions".
- Tidligere direktør for WHO Europe Mental Health, Professor in Social Psychiatry, Wolfgang Rutz, University of Uppsala: "The Gotland study and the Gotland scale".

Øvrige talere:

- Annette Davidsen, som netop har forsvaret sin medicinske doktorafhandling "Samtale og forståelse i almen praksis" ved Københavns Universitet, vil specielt fokusere på erfaringer med rating scales til depression i almen praksis.
- Sygeplejerske Marie Mortensen vil fortælle om sit omfattende ph.d.-studie om måling af depression i almen praksis, som udgår fra Forskningsenheden for Almen Praksis ved Århus Universitet.
- Lene F. Eplov, som er overlæge ved Forskningsenheden ved Psykiatrisk Center København, vil tale om sit inter-regionale projekt om Shared Care mellem psykiatrien og almen praksis.

Fra DUAG's egne rækker:

- Overlæge Erik Roj Larsen fremlægger DUAG rating scale-programmet for almen praksis.
- Overlæge Klaus Martiny præsenterer resultaterne fra en ECT-undersøgelse på patienter indlagt for terapieresistent depression
- Per Bech præsenterer resultaterne af ambulante behandling af terapieresistent depression med Pulserende ElektroMagnetiske Felte (PEMF)

Målgruppe: psykiatere, alment praktiserende læger, psykologer og sygeplejersker som interesserer sig for behandling af depressive patienter

Tilmelding sker ved kontakt til Else Refsgaard, Psykiatrisk Forskningsenhed i Hillerød
Telefon direkte: +45 38 64 31 19, Fax + 45 48 26 38 77, Mail: Else.Refsgaard@regionh.dk

Der er intet deltagelsesgebyr.

Kurset er godkendt som refusionsberettiget af PLO's Efteruddannelsesafdeling - Aktivitetsnummer: 13-25-2-6

Af Helene Chéret

Sundheden er under pres i Grønland. Som i andre arktiske lande stiger antallet af kvinder med brystkræft. Flere bliver overvægtige og risikerer at få diabetes og hjerte-kar-sygdomme. Samtidig har inuitbefolkningen en højere frekvens af leverbetændelse, virusbetinget kræft og luftvejsinfektioner end de fleste andre steder i verden.

For at finde ud af, hvorfor polarbefolkningen i voksende grad lider af de sygdomme, iværksætter et nyt center, Center for Arktisk Sundhed ved Aarhus Universitet, i samarbejde med andre arktiske forskere nu nye projekter i Grønland.

Centerleder og professor Eva Cecilie Bonefeld-Jørgensen ser frem til et studie, som skal følge 1.000 gravide kvinder og deres børn. Her skal blodprøver afsløre, i hvilken grad kvinderne er udsat for miljøfremmede stoffer, og genetiske analyser skal spore arvelige sygdomme. For at belyse, hvordan ændringer i grønlandernes livsstil påvirker sundheden, indsamler forskerne informationer om kostvaner, livsstil og børnenes udvikling. Centeret gemmer prøver og data i en biobank.

»Vi kan kun forstå, hvorfor mennesker udvikler bestemte sygdomme, hvis vi ser på hele livsforløbet. Ved at følge både mor og barn kan vi undersøge, hvilke sygdomme der er arveligt betingede, og hvilke der opstår på grund af miljø, livsstilsændringer og påvirkninger allerede i fosterstadiet og den tidlige barndom. Studiet, som vi udfører i samarbejde med Det Grønlandske Sundhedsvæsen, er i opsætning og omfang det første af sin slags i Grønland,« siger hun.

Madindpakning og gummistøvler under mistanke

Et af de områder, som centeret beskæftiger sig særligt med, er brystkræft. I 1960'erne eksisterede sygdommen stort set ikke i Grønland. I dag stiger antallet af brystkræft hos inuitkvinder med samme frekvens som i Danmark, og sygdommen er nu steget til at være halvt så hyppig som i Danmark.

»Vi tror, at ændringer i miljø og livsstil står bag stigningen i brystkræft, for kvinderne ser ikke ud til at være specielt arveligt disponible